

ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЇ І ЖУРНАЛІСТИКИ

Бетлей Василина
Науковий керівник – викл. Вербовацька О.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ПРИЗВИСЬКА ЖИТЕЛІВ СЕЛА ТАУРІВ КОЗІВСЬКОГО РАЙОНУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Власні назви людей, у тому числі неофіційні найменування осіб, посідають важливе місце у лексичному складі української мови. Антропоніміка є невичерпним джерелом вивчення не лише мови народу, але і його культури [3].

Прізвиськами вважаємо такі неофіційні антропоніми, якими називають особу в різні періоди її життя відповідно до притаманних їй рис характеру, особливостей зовнішності чи якогось життєвого випадку [1, с. 7]. Воно належить до найдавнішого, проте найрізноманітнішого і найцікавішого класу антропонімів. Прізвиська, хоча і є своєрідним лексичним пластом, функціонують як звичайні лексеми, а тому також потребують вивчення. Вони можуть змінюватися, функціонувати у комбінації з іншими антропонімами, набувати різних експресивних відтінків [2, с. 171].

Сучасна українська ономастика характеризується значною кількістю досліджень, присвячених специфіці індивідуальних прізвиськ. Детальний аналіз цих антропонімів окремих регіонів України подано у працях П. Чучки, Н. Федотової, Н. Шульської, М. Наливайко, О. Антонюк; Г. Аркушина, Б. Близнюк та М. Будз, Г. Бучко та Д. Бучка, С. Брайченко, С. Богдан, Л. Кравченко, М. Лесюка, Л. Ліщинської, О. Михальчук, Р. Осташа, І. Ощипко, Г. Сенік, В. Тихоші та ін. [3].

Метою нашої статті є мотиваційний аналіз індивідуальних прізвиськ жителів села Таурів Козівського району Тернопільської області. Об'єктом дослідження стали мотиви прізвиськової номінації.

Індивідуальні прізвиська первісно виникають як назви, спричинені певними обставинами, ситуацією, особливостями носія, що виділяють його серед членів спільноти. Тобто індивідуальні прізвиська є вмотивованими назвами, проте з часом деякі з них можуть цей мотив втрачати. Власне мотиваційна характеристика є найцікавішою і найповніше відповідає соціолінгвістичній суті прізвиськ.

Прізвиська, мотивовані іменем носія, у нашому дослідженні становлять незначну групу. Прізвисько носія походить від його ж імені: *Мамоська* (ім □ я денотата *Марія*), *Мех* (ім □ я денотата *Михайло*) тощо.

Прізвиська, мотивовані прізвиськом носія. В основному ці прізвиська є частковою деформацією власних прізвиськ носіїв. Серед способів їх творення – усічення, суфіксації, усічення з суфіксацією, що супроводжуються лексичними та звуковими асоціаціями: *Космос* (прізвисько денотата *Космовський*), *Вісьолий* (прізвисько денотата *Веселов*), *Жук* (прізвисько денотата *Жуковський*), *Баран* (прізвисько денотата *Баранів*), *Хоміч* (прізвисько денотата *Хома*), *Горбач* (прізвисько денотата *Горбачевський*) тощо.

Прізвиська, мотивовані професією і діяльністю носія. Назви вказують на сучасні і давні професії. У групі чітко прослідковуються прізвиська, що виникли шляхом прямої або опосередкованої номінації: *Електрик* (за професією електрик), *Швабра* (працює прибиральницею), *Механік* (працював механіком), *Шаман* (лікує людей народними методами), *Люська Молочарня* (займається молочарством).

Прізвиська, мотивовані внутрішніми ознаками, вказують на характер, специфічну поведінку, звички та спосіб життя носіїв: *Буржуй* (має статус хулігана), *Шабашка* (ухиляється від будь-якої роботи, любить “схалювати”), *Чудак* (дивакуватий) та ін.

Прізвиська, мотивовані зовнішнім виглядом носія, дають змогу ідентифікувати особу з-поміж інших осіб, вказують на особливості зовнішності, якими особа вирізняється: *Бульдог*

(має кремезну тілобудову), *Пумба* (великий, повний, як герой мультфільму “Тімон і Пумба”), *Тімон* (високий, худий, як герой цього ж мультфільму).

Прізвиська, мотивовані певною життєвою ситуацією, зазвичай виникають у середині невеликих кіл людей і вказують на особливі випадки з життя носіїв: *Афган* (колишній військовий, що служив в Афганістані).

Прізвиська, мотивовані особливостями інших осіб, здебільшого родичів носія: *Клин* (предки жили на клині (окраїні) села), *Медичка* (батьки якої мали свою пасіку, продавали мед), *Цибулька* (предки вирощували цибулю).

Прізвиська, мотивовані особливостями мовлення носія. Такі назви характеризують особу за манерою її спілкування, мовленнєвими дефектами: *Волоній* (картавий, не може вимовити правильно свого прізвища Воробій), *Какіста* (гикавий, практично після кожного слова видавав звук *ка*).

Крім того, нами виявлено частина прізвиськ, для яких не вдалося з'ясувати мотив номінації. Для цього є багато причин: можливо вони вже забулись або не до кінця відомі людям у селі. Серед них: *Желяско*, *Фурлік*, *Сметаниха*, *Волюся Горобцьова*, *Лесик*, *Партос*, *Кубік* тощо.

Отже, проведене дослідження показало, що основними антропонімічними одиницями, які найбільш ефективно забезпечують ідентифікацію особи в сільській місцевості, є індивідуальні прізвиська. Такі назви дають змогу виокремити особу, протиставивши її загалу за певною ознакою, яка притаманна лише цьому носію і відсутня в інших членів спільноти, або ж навпаки, відсутня в іменованій людині, але наявна в усіх. Практично всі прізвиська жителів села Таурів є мотивованими і спільнота знає їх походження. Найпоширенішими мотивами номінації є внутрішні, зовнішні та мовленнєві ознаки людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вербовецька О.С. Неофіційна антропонімія Тернопільщини: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.02. Тернопіль, 2016. 20 с.
2. Кравченко Л.О. Українська ономастика: антропоніміка: навч. посіб. К. : Знання, 2014. 239 с.
3. Наливайко М. Неофіційна антропонімія сучасного села. URL: [http://old.philology.lnu.edu.ua/visnyk/56_1_2012/2012_56\(1\)_Nalyvajko.pdf](http://old.philology.lnu.edu.ua/visnyk/56_1_2012/2012_56(1)_Nalyvajko.pdf) (дата звернення: 12.05.2020).

Вирста Дарія
Науковий керівник – викл. Вербовецька О.

ЧОЛОВІЧИ ХРИСТИЯНСЬКІ ІМЕНА В ОСНОВАХ ПРІЗВИЩ УКРАЇНСЬКИХ СПОРТСМЕНІВ

Загальнонаукова актуальність детального вивчення ономастичної спадщини зумовлена необхідністю якнайретельнішого дослідження етимології, особливостей семантики та словотвірної структури цього своєрідного класу лексики, а також з'ясування його психолінгвістичної специфіки, тісно пов'язаної з проблемами національної ментальності, історико-культурними традиціями українства тощо.

Предметом нашого дослідження є лінгвістичні особливості прізвищ українських атлетів. Спортсмени кожної країни – люди, які представляють державу на міжнародному рівні. Їх прізвища відомі носіям кожної культурної спільноти, проте їх вивчення не знайшло практичної реалізації у наукових розвідках. Власне тому й дослідження лексичної бази цих онімів є актуальним.

Прізвисьце є досить характерним і яскравим родовим «маркером», адже, як правило, воно успадковується і передається з покоління в покоління, відображаючи мовну і культурну діяльність предків. Українські прізвища, як і родові найменування більшості європейців, формувалася від антропонімів: давніх композитних і відкомпонітованих імен, особових імен християнського календаря, давньослов'янських автохтонних власних імен та прізвиськ, апелятивних означень особи. Прізвища, так як і імена у давні часи, несли інформацію про найменованого: указували на походження кожної особи, національну належність, рід занять чи